

Pirke Awot

W każdy Szabat pomiędzy Pesach a Rosz Haszana czytany jest kolejny rozdział z traktatu Pirke Awot.

ROZDZIAŁ 1

Cały Jisrael ma udział w Przyszłym Świecie, jak jest napisane: „Wszyscy w Twoim narodzie są sprawiedliwi, na wieki odziedziczą ziemię. [Są oni] gałązką, którą zaszczyliłem, dziełem rąk Moich, by Mnie wysławiali” (*Jeszaja* 60, 21).

1. Mosze otrzymał Torę z Synaju, przekazał ją Jehoszui, Jehoszua Starszyźnie, Starszyzna Prorokom, Prorocy przekazali ją członkom Wielkiego Zgromadzenia. Oni nauczali trzech rzeczy: bądźcie rozważni w sądzeniu, wykształćcie wielu uczniów i zróbcie ogrodzenie dla Tory.

2. Szimon Sprawiedliwy⁷ był pośród tych, którzy pozostali z Wielkiego Zgromadzenia. On nauczał: na trzech rzeczach stoi świat: na Torze, na służbie [Bogu] i na dobrych uczynkach.

3. Antigonos, przywódca z Socho, otrzymał [naukę] od Szimona Sprawiedliwego. On nauczał: Nie bądźcie jak słudzy, którzy służą swojemu panu licząc na nagrodę, ale bądźcie jak słudzy, którzy służą swojemu panu bez oglądania się na nagrodę. I niech będzie w was bojaźń przed Niebem.

4. Jose ben Joezer, przywódca z Ceredy, i Jose ben Jochanan, przywódca z Jerozolimy, otrzymali [naukę] od nich. Jose ben Joezer, przywódca z Ceredy, uczył: Niech twój dom będzie miejscem spotkań mędrców. Przykrywaj się prochem z ich stóp i spijaj ich słowa z pragnieniem.

5. Jose ben Jochanan, przywódca z Jerozolimy, uczył: Niech [drzwi] twojego domu będą szeroko otwarte i niech ubodzy należą do twoich domowników. Nie rozmawiaj zbyt dużo z kobietą. [Ani] z własną żoną, [ani] tym bardziej z żoną innego. Gdyż nauczali mędrcy: Każdy, kto rozmawia zbyt dużo z kobietą – ściąga na siebie zło, zaniedbuje studiowanie Tory, a w końcu odziedziczy Gehennę.

6. Jehoszua ben Perachja i Nitaj Haarbeli otrzymali [naukę] od nich. Jehoszua ben Perachja uczył: Wybierz sobie nauczyciela i nabańdz sobie przyjaciela. Osądzaj każdego człowieka według jego zasług.

7. Nataj Haarbeli uczył: Oddal się od złego sąsiada; nie zaprzyjaźniaj się ze złym [człowiekiem] i nie upadaj na duchu z powodu ciosów [losu].

8. Jehuda ben Tabaj i Szimon ben Szatach otrzymali [naukę] od nich. Jehuda ben Tabaj uczył: nie czyn siebie doradcą sędziów. A gdy strony [sporu] będą stać przed tobą – niech

[obaj spierający się] będą w twoich oczach jak winni, ale gdy odejdą od ciebie – niech będą w twoich oczach niewinni, jeżeli przyjęli wyrok.

9. Szimon ben Szatach uczył: Wypytuj świadków dociekliwie i bądź rozważny w swych słowach, aby nie nauczyli się z nich kłamać.

10. Szemaja i Awtaljon przyjęli [naukę] od nich. Szemaja uczył: Kochaj swoją pracę, a miej w nienawiści urzędy i nie bądź stronnikiem władzy.

11. Awtaljon uczył: Mędrcy – bądźcie ostrożni w waszych słowach, abyście nie zasłużyli na [karę] wygnania i nie byli wygnani do miejsca złej wody [herezji]. [Bo] napiją się [z niej] uczniowie idący za wami i poumierają, a Imię Nieba zostanie zbezczeszczone.

12. Hilel i Szamaj otrzymali [naukę] od nich. Hilel uczył: Bądź [jak jeden] z uczniów Aharona – kochaj pokój i podążaj za pokojem, kochaj ludzi i przybliżaj ich do Tory.

13. On nauczał: Kto szuka swojej sławy – straci swoją sławę; kto nie przymnaża [nauki Tory] – ten niszczy, kto [odmawia] nauczania [Tory] – zasługuje na śmierć; a kto się posługuje koroną [Tory dla własnych celów] – zostanie odcięty.

14. On [Hilel] nauczał: Jeżeli nie ja dla mnie³⁰ – kto dla mnie? A gdy ja tylko dla siebie – kim ja [jestem]? I jeśli nie teraz – [to] kiedy?

15. Szamaj uczył: Uczyń swoją [naukę] Tory ustaloną [praktyką], mów trochę, a czyń wiele. I przyjmuj każdego człowieka z pogodnym obliczem.

16. Raban Gamliel nauczał: Wybierz sobie nauczyciela, a pozbędziesz się wątpliwości. I nie przymnażaj dziesięciny, wyznaczając jej ilość bez odmierzania.

17. Szimon, jego syn, uczył: Przez wszystkie moje dni wzrastałem pośród mędrców i nie znalazłem nic równie dobrego dla człowieka, jak milczenie. I nie nauka jest najważniejsza, tylko czyn. A każdy, kto mnoży słowa – sprowadza grzech.

18. Raban Szimon ben Gamliel uczył: Dzięki trzem rzeczom świat trwa: [Dzięki] sądowi, prawdzie i pokojowi, jak jest napisane: „Prawdę i pokojowy wyrok wydawajcie w waszych bramach” (*Zacharja* 8, 16).

Rabi Chanina ben Akaszja uczył: Święty Błogosławiony chciał obdarzyć zasługą Jisraela, dlatego przymnożył im Tory i przykazań, jak jest napisane: „Haszem pragnął, przez wzgląd na sprawiedliwość [Jisraela], aby Tora była wywyższona i sławiona” (*Jeszaja* 42, 21).

ROZDZIAŁ 2

Cały Jisrael ma udział w Przyszłym Świecie, jak jest napisane: „Wszyscy w Twoim narodzie są sprawiedliwi, na wieki odziedziczą ziemię. [Są oni] gałązką, którą zaszczepiłem, dziełem rąk Moich, by Mnie wysławiali” (*Jeszaja 60, 21*).

1. Rabi [Jehuda Hanasi] uczył: Jaka jest prawa droga, którą miałby obrać sobie człowiek? Taka, która przynosi chwałę temu, kto nią kroczy, i która zjednuje mu szacunek u ludzi. Bądź pilny w [spełnianiu] micwy łatwej, tak jak w [spełnianiu] micwy trudnej, bo nie znasz zapłaty za nią. Pomyśl o koszcie micwy w stosunku do nagrody za micwę i o korzyści z grzechu w stosunku do straty [jaką on przyniesie]. Rozważ trzy rzeczy, a nie dopuścisz się grzechu: wiedz, co jest na górze ponad tobą – oko widzące i ucho słyszające i wszystkie twoje czyny są zapisywane w Księdze.

2. Raban Gamliel, syn rabiego Jehudy Hanasiego, uczył: Dobra jest nauka Tory [łączona] ze świeckim zajęciem, bo połączenie ich razem odsuwa nawet myśl o grzechu. A każda [nauka] Tory, która nie jest połączona z pracą, w końcu zaniknie i jeszcze przywiedzie do grzechu. Wszyscy pracujący dla dobra społeczności powinni to czynić w imię Nieba, bo wtedy zasługi ojców będą ich wspierać, a ich sprawiedliwość ostoi się na zawsze. A wam samym Ja [Bóg] dam nagrodę tak wielką, jakbyście wy to zdziałali.

3. Bądźcie ostrożni wobec możnych, bo oni zbliżają się do człowieka tylko dla własnej korzyści, udają przyjaciół, gdy im to odpowiada, lecz nie zostaną przy człowieku w chwili, gdy znajdzie się on w potrzebie.

4. On [raban Gamliel] nauczał: Uznaj Jego wolę za twoją wolę, żeby On przyjął twoją wolę za własną. Unieważnij swoje postanowienie wobec Jego postanowienia, aby [On] unieważnił postanowienia innych wobec ciebie.

5. Hilel uczył: Nie odłączaj się od społeczności, nie dowierzaj sobie samemu, aż do dnia swojej śmierci, nie osądzaj przyjaciela¹⁰, aż znajdziesz się w jego sytuacji, i nie wypowiadaj słów, których nie można pojąć, [myśląc,] że w końcu zostaną zrozumiane. Nie mów: „gdy będę wolny, [zaczę się] uczyć”, bo może [nigdy] nie będziesz wolny.

6. On [Hilel] nauczał: Prostak nie boi się grzechu, a nieuczony nie jest pobożny; wstydlivy się nie nauczy, a niecierplivy nie może nauczać. Nie osiągnie mądrości [Tory] ten, kto zanadto poświęca się handlowaniu. W miejscu, gdzie nie ma ludzi, ty staraj się być człowiekiem.

7. Także on [Hilel], widząc czaszkę unoszącą się na powierzchni wody, powiedział do niej: za to, że utopiłaś – utopili ciebie, a w końcu ci, co ciebie utopili, będą utopieni.

8. On nauczał: Więcej mięsa – więcej robactwa, więcej interesów – więcej zmartwień, więcej żon – więcej czarów, więcej służących – więcej pożądlivości, więcej sług –

więcej kradzieży. [Ale:] więcej Tory – więcej życia, więcej uczenia się – więcej mądrości, więcej rady – więcej zrozumienia, więcej cedaki (dobroczynności) – więcej pokoju. Kto nabywa dobre imię – nabywa dla siebie samego. Kto nabywa słowa Tory – nabywa dla siebie życie w Przyszłym Świecie.

9. Raban Jochanan ben Zakaj otrzymał [naukę] od Hilela i od Szamaja. On nauczał: jeśli nauczyłeś się wiele Tory, nie przypisuj zasługi sobie, bo po to zostałeś stworzony.

10. Pięciu [głównych] uczniów miał Jochanan ben Zakaj, a oto oni: rabi Eliezer ben Hurkanos, rabi Jehoszua ben Chananja, rabi Jose Hakohen, rabi Szimon ben Netanel i rabi Elazar ben Arach.

11. On [raban Jochanan ben Zakaj] wychwalał ich: rabi Eliezer ben Hurkanos – uszczelniona cysterna, która nie uroni ani kropli; rabi Jehoszua ben Chananja – szczęśliwa, która go urodziła; rabi Jose Hakohen – pobożny; rabi Szimon ben Netanel – bojący się grzechu; rabi Elazar ben Arach – jak wzbierające źródło.

12. On [raban Jochanan ben Zakaj] mawiał: Gdyby wszyscy mędrcy Jisraela byli na [jednej] szali wagi, a Eliezer ben Hurkanos na drugiej szali – przeważyłyby wszystkich. Aba Szaul mówił w jego imieniu: gdyby wszyscy mędrcy Jisraela byli na [jednej] szali wagi i rabi Eliezer ben Hurkanos [razem] z nimi, a rabi Elazar ben Arach na drugiej szali – przeważyłyby wszystkich.

13. Powiedział im [Raban Jochanan ben Zakaj]: Wyjdźcie i zobaczcie, która droga jest dobra, jakiej człowiek powinien się trzymać? Rabi Eliezer powiedział: dobre oko; rabi Jehoszua powiedział: dobry przyjaciel; rabi Jose powiedział: dobry sąsiad; rabi Szimon powiedział: ten, kto widzi to, co nadejdzie; rabi Elazar powiedział: dobre serce. Odpowiedział im: widzę, że słowa Elazara ben Aracha przewyższają wasze słowa, bo zawierają wasze słowa w sobie.

14. Powiedział im [Raban Jochanan ben Zakaj]: Wyjdźcie i zobaczcie, która jest zła droga, jakiej człowiek powinien się wystrzegać? Rabi Eliezer powiedział: złe oko; rabi Jehoszua powiedział: zły przyjaciel; rabi Jose powiedział: zły sąsiad; rabi Szimon powiedział: ten, który pożycza i nie oddaje; ten, kto pożycza od człowieka, jakby pożyczał od Boga, jak jest napisane: „Zły pożycza i nie spłaca, a [Jedyny] Sprawiedliwy hojnie rozdaje” (*Psalm 37, 21*). Rabi Elazar powiedział: złe serce. [Raban Jochanan ben Zakaj] powiedział im: widzę, że słowa Elazara ben Aracha [są] ponad wasze słowa, bo jego słowa zawierają wasze słowa w sobie.

15. Każdy z nich uczył trzech rzeczy. Rabi Eliezer uczył: Niech godność twojego przyjaciela będzie ci tak droga, jak twoja [własna]; nie daj się łatwo rozgniewać i nawróć się na dzień przed swoją śmiercią. Ogrzewaj się przy ogniu mędrców, [ale] uważaj na ich węgle, żebyś się nie oparzył, bo ich ugryzienie jest ugryzieniem lisa, a ich ukąszenie jest

ukąszeniem skorpiona, ich syk jest sykiem węża, a wszystkie ich słowa są jak płonące węgle.

16. Rabi Jehoszua uczył: Złe oko, zła skłonność i nienawiść do ludzi usuwają człowieka ze świata.

17. Rabi Jose uczył: Niech pieniądze twojego przyjaciela będą dla ciebie tak drogie, jak twoje [własne]; sam siebie przygotuj do studiowania Tory, bo nie jest ci dana w dziedzictwie, a wszystkie twoje czyny niech będą w imię Nieba.

18. Rabi Szimon uczył: Bądź dbały [o to,] kiedy czytasz *Szema* i podczas modlitwy [Amidy], a gdy się modlisz, nie czyń twojej modlitwy rutynowym nawykiem, lecz [proś] Wszechmogącego o miłosierdzie i litość, jak jest napisane: „Bo On jest współczujący i miłosierny, cierpliwy i wielkiej dobroci, i nieskory do karania” (*Joel 2, 13*). I nie myśl o sobie jako o złym człowieku.

19. Rabi Elazar uczył: Bądź pilny studiując Torę, byś wiedział, co odpowiedzieć odstępcy. Wiedz, przed Kim się trudzisz, bo twój Pracodawca jest godny zaufania i wypłaci ci nagrodę za twoją pracę.

20. Rabi Tarfon uczył: Dzień jest krótki, a pracy wiele, robotnicy są leniwi, a nagroda wielka. A Gospodarz przynagla.

21. On [rabi Tarfon] nauczał: Nie do ciebie należy ukończenie pracy. I nie jesteś wolny, żeby się od niej wyswobodzić. Jeśli nauczyłeś się wiele Tory – otrzymasz wielką nagrodę, bo twój Pracodawca jest godny zaufania i wypłaci ci nagrodę za twoją pracę. I wiedz, że dar nagrody czeka sprawiedliwych w Przyszłym Świecie.

Rabi Chanina ben Akaszja uczył: Święty Błogosławiony chciał obdarzyć zasługą Jisraela, dlatego przymnożył im Tory i przykazań, jak jest napisane: „Haszem pragnął, przez wzgląd na sprawiedliwość [Jisraela], aby Tora była wywyższona i sławiona” (*Jeszaja 42, 21*).

ROZDZIAŁ 3

Cały Jisrael ma udział w Przyszłym Świecie, jak jest napisane: „Wszyscy w Twoim narodzie są sprawiedliwi, na wieki odziedziczą ziemię. [Są oni] gałązką, którą zaszczepiłem, dziełem rąk Moich, by Mnie wysławiali” (*Jeszaja 60, 21*).

1. Akawja ben Mahalalel uczył: Rozważ trzy rzeczy, a nie dostaniesz się we władzę grzechu: wiedz, skąd przyszedłeś i dokąd idziesz, i przed Kim zdasz sprawę. Skąd przyszedłeś? Pochodzisz ze śmierdzącej kropli. Dokąd idziesz? Do miejsca prochu, larw i robactwa. I przed Kim zdasz sprawę? Przed Królem królów nad królami, Świętym Błogosławionym.

2. Rabi Chanina, przełożony kapłanów, uczył: Módl się o pomyślność władzy, bo gdyby nie strach przed nią, ludzie żywcem pożarliby siebie nawzajem.

3. Rabi Chanina ben Teradjon uczył: [Jeśli] dwóch siedzi, a nie dzielą się słowami Tory, to jest to zgromadzenie szyderców, jak jest napisane: „W zgromadzeniu szyderców nie zasiada” (*Psalms* 1, 1). Ale [jeśli] dwóch siedzi i dzielą się słowami Tory, to Szechina [Obecność Boga] przebywa pomiędzy nimi, jak jest napisane: „Wtedy bojący się Boga mówili jeden do drugiego, a Bóg usłyszał i wysłuchał, i Księga Pamięci była przed Nim zapisana dla bojących się Haszem i rozmyślających o Jego Imieniu” (*Malachi* 3, 16). To dotyczy tylko dwóch; skąd [wiadomo], że nawet [dla] jednego, który siedzi i zajmuje się Torą, Święty Błogosławiony wyznaczył nagrodę? Bo jest napisane: „Siedzi samotnie i milczy, gdy [On] nałożył to na niego” (*Treny* 3, 28).

4. Rabi Szimon uczył: Trzech, którzy jedli przy jednym stole i nie dzielili się słowami Tory, jakby jadło z ofiar dla martwych [bożków], jak jest napisane: „Bo wszystkie stoły pełne są wymiocin i obrzydliwości, bez Boga” (*Jeszaja* 28, 8). Ale trzech, którzy jedli przy jednym stole i dzielili się słowami Tory, jakby jadło ze stołu Wszechobecnego, jak jest napisane: „I powiedział do mnie: to jest stół przed Bogiem” (*Jechezkel* 41, 22).

5. Rabi Chanina ben Chachinaj uczył: ten, kto czuwa w nocy i kto chodzi drogą samotnie, i ten, kto zwraca serce ku marność – ponosi winę za swoją duszę.

6. Rabi Nechunja ben Hakana uczył: Gdy ktoś bierze na siebie jarzmo Tory, [to] zdejmuje się z niego jarzmo władzy i ziemskich obowiązków; a gdy ktoś zrzuca z siebie jarzmo Tory, to nakłada się na niego jarzmo władzy i ziemskich obowiązków.

7. Rabi Chalafta ben Dosa, przywódca z Kefar Chananja, uczył: [Jeśli] dziesięciu siedzi i zajmują się Torą, to Szechina (Obecność Boga) przebywa pomiędzy nimi, jak jest napisane: „Bóg staje w zgromadzeniu Bożym” (*Psalms* 82, 1). A skąd [wiadomo], że nawet pięciu? Bo jest napisane: „Jego wiązka jest osadzona na ziemi” (*Amos* 9, 6). A skąd [wiadomo], że nawet trzech? Bo jest napisane: „Wśród sędziów sądzi” (*Psalms* 82, 1). A skąd [wiadomo], że nawet dwóch? Bo jest napisane: „Wtedy bojący się Boga mówili jeden do drugiego, a Bóg usłyszał i wysłuchał” (*Malachi* 3, 16). A skąd wiadomo, że nawet jeden? Bo jest napisane: „Na każdym miejscu, na którym pozwolę, by wspomniano Moje Imię – przyjdę do ciebie i pobłogosławię cię” (*Szemot* 20, 21).

8. Rabi Elazar, przywódca z Bartoty, uczył: Daj Jemu z tego, co jest Jego, bo ty i to, co twoje – jesteście Jego. I tak mówi Dawid: „Bo od Ciebie [jest] wszystko i z Twojej ręki daliśmy Tobie” (*I Kroniki* 29, 14).

9. Rabi Jaakow uczył: [Gdy] ktoś idzie drogą i powtarza [słowa Tory], ale przerywa naukę, mówiąc: „Jakie piękne to drzewo!”, „Jakie piękne to zaorane pole!” – Tora policzy mu to za winę wobec jego duszy.

10. Rabi Dostaj bar Janaj w imieniu rabiego Meira uczył: Każdemu, kto zapomina [choć] jedną rzecz ze swojej nauki, Tora policzy to za winę wobec jego duszy, jak jest napisane: „Tylko strzeż się i pilnuj bardzo swojej duszy, abyś nie zapomniał tych rzeczy, które widziały twoje oczy” (*Dewarim* 4, 9). [Czy odnosi się to do każdego], nawet jeśli nauka jest dla niego trudna? Nie, bo Tora uczy: „Żeby nie były usunięte z twojego serca przez wszystkie dni twojego życia” (*Dewarim* 4, 9). Tak więc nie ponosi winy za swoją duszę, dopóki sam nie usunie [nauki] ze swojego serca.

11. Rabi Chanina ben Dosa uczył: Kto daje pierwszeństwo bojaźni przed grzechem, a nie swojej mądrości, tego mądrość się ostoi, lecz kto daje pierwszeństwo swojej mądrości, a nie bojaźni przed grzechem, tego mądrość się nie ostoi.

12. On nauczał: [U] kogo [dobre] uczynki górują nad jego mądrością, tego mądrość się ostoi, [u] kogo mądrość góruje nad jego [dobrymi] uczynkami, tego mądrość się nie ostoi.

13. On nauczał: Każdy, kto jest miły ludziom, jest miły Wszechobecnemu, a każdy, kto nie jest miły ludziom, nie jest miły Wszechobecnemu.

14. Rabi Dosa ben Harkinas uczył: Przesypianie poranka, wino w południe, dziecinne rozmowy i przesiadywanie pośród nieuków usuwają człowieka ze świata.

15. Rabi Elazar Hamodai uczył: Kto bezcześci to, co święte, kto znieważa święta, kto publicznie zawstydzą przyjaciela, kto znieważa przymierze naszego Praojca Awrahama i kto zniekształca Torę, objaśniając ją wbrew halasze, ten, nawet jeśli posiadał znajomość Tory i jego uczynki są dobre, nie będzie miał udziału w Przyszłym Świecie.

16. Rabi Jiszmuel uczył: Bądź cierpliwy wobec władzy i życzliwy dla młodych i przyjmuj każdego człowieka z radością.

17. Rabi Akiwa uczył: Żarty i frywolność wiodą człowieka do rozwiązłości; tradycja [Tory Ustnej] jest ogrodzeniem dla Tory [Pisanej], dziesięciny są ogrodzeniem dla bogactwa, ślubowania są ogrodzeniem dla powściągliwości; ogrodzeniem mądrości jest milczenie.

18. On [rabi Akiwa] nauczał: Człowiek jest ukochany [przez Boga], bo został stworzony według istoty Boga, i jest ukochany także w tym, że dane jest mu wiedzieć, iż został stworzony według istoty Boga, jak jest napisane: „Bo uczynił człowieka według istoty Boga” (*Bereszit* 9, 6). Ukochani są Żydzi, bo są nazwani dziećmi Wszechobecnego, i ukochani są także w tym, że dane jest im wiedzieć, iż są nazwani dziećmi Wszechobecnego, jak jest napisane: „Jesteście dziećmi Boga, waszego Boga” (*Dewarim* 14, 1). Ukochani są Żydzi, bo otrzymali drogocenne narzędzie, i ukochani są także w tym, że dane im jest wiedzieć, iż otrzymali drogocenne narzędzie, jak jest napisane: „Bo dałem wam dobry dział – nie opuszczajcie Mojej Tory” (*Przysłowia* 4, 2).

19. Wszystko jest przewidziane, [ale] wolna wola jest dana. A świat jest sądzony przez dobro i wszystko według wagi [dobrych] uczynków.

20. On [rabi Akiwa] nauczał: Wszystko jest dane w zastaw, a sieć jest rozpostarta przed wszystkim, co żyje. Sklep jest otwarty, a właściciel daje na kredyt, księga handlowa jest otwarta, ręka zapisuje, a każdy, kto chce pożyczyć, przychodzi i pożycza. Poborcy przychodzą nieustannie i każdego dnia ściągają długi od człowieka, za jego wiedzą i bez jego wiedzy, i mają na czym oprzeć [swoje żądania]. Sąd jest są- dem prawdy i wszystko jest przygotowane do uczyty.

21. Rabi Elazar ben Azarja uczył: Jeśli nie ma Tory – nie ma moralnego postępowania, jeśli nie ma moralnego postępowania – nie ma Tory. Jeśli nie ma mądrości – nie ma bojaźni [przed Bogiem], jeśli nie ma bojaźni [przed Bogiem] – nie ma mądrości. Jeśli nie ma wiedzy – nie ma zrozumienia, jeśli nie ma zrozumienia – nie ma wiedzy. Jeśli nie ma mąki – nie ma Tory, jeśli nie ma Tory – nie ma mąki.

22. On [Rabi Elazar ben Azarja] nauczał: Ten, którego mądrość jest większa od jego czynów – do czego jest podobny? Do drzewa, którego gałęzie są liczne, a korzeni jest niewiele. Przychodzi wiatr, wyrwa je i przewraca, jak jest napisane: „Jest jak jałowiec na pustkowiu i nie zobaczy, kiedy nadejdzie dobro. Przebywa na spieczonej ziemi, na pustyni, na ziemi słonej, niezamieszkannej” (*Jirmija 17, 6*). Ale ten, którego czyny są większe od jego mądrości – do czego jest podobny? Do drzewa, którego gałęzie są nieliczne, a korzeni jest wiele, tak że nawet gdyby przyszły wszystkie wiatry, które są na świecie, i napierałyby [na nie], to nie poruszą go z jego miejsca, jak jest napisane: „Jest jak drzewo zasadzone nad wodą, wyciąga swoje korzenie do strumienia, nie boi się, że nadejdzie upał, jego listowie jest świeże, a w roku niedostatku nie martwi się i nie przestaje wydawać owoców” (*Jirmija 17, 8*).

23. Rabi Eliezer ben Chisma uczył: *Kinim* [„Gniazda” – prawa dotyczące ofiar z ptaków] i [prawa dotyczące] początku okresu u kobiety – to są zasadnicze prawa; astronomia i gematria dodają smaku mądrości.

Rabi Chanina ben Akaszja uczył: Święty Błogosławiony chciał obdarzyć zasługą Jisraela, dlatego przymnożył im Tory i przykazań, jak jest napisane: „Haszem pragnął, przez wzgląd na sprawiedliwość [Jisraela], aby Tora była wywyższona i sławiona” (*Jeszaja 42, 21*).

ROZDZIAŁ 4

Cały Jisrael ma udział w Przyszłym Świecie, jak jest napisane: „Wszyscy w Twoim narodzie są sprawiedliwi, na wieki odziedziczą ziemię. [Są oni] gałązką, którą zaszczyliłem, dziełem rąk Moich, by Mnie wysławiali” (*Jeszaja* 60, 21).

1. Ben Zoma uczył: Kto jest mądry? Ten, kto się uczy od każdego człowieka, jak jest napisane: „Dzięki wszystkim moim nauczycielom zmadrzałem” (*Psalm* 119, 99). Kto jest silny? Ten, kto poskramia swoje skłonności⁴, jak jest napisane: „Lepszy cierpliwy od siłacza i ten, kto ma władzę nad swoim usposobieniem, od tego, kto zdobywa miasto” (*Przysłowia* 16, 23). Kto jest bogaty? Ten, kto jest szczęśliwy, z powodu tego, co przypało mu w udziale, jak jest napisane: „Będziesz jadł z owocu [pracy] twoich rąk, będziesz szczęśliwy i będzie ci dobrze” (*Psalm* 128, 2). „Będziesz szczęśliwy” – na tym świecie, „będzie ci dobrze” – w Przyszłym Świecie. Kto jest godny szacunku? Ten, kto szanuje innych, jak jest napisane: „Tych, którzy mnie szanują – ja uszanuję, ci, którzy mną gardzą – będą wzgardzeni” (*I Szmuel* 2, 30).

2. Ben Azaj uczył: Śpiesz się, by wypełnić [nawet] łatwą micwę, a uciekaj od grzechu, bo micwa pociąga za sobą micwę, a grzech pociąga za sobą grzech i nagrodą za micwę jest micwa, a zapłatą za grzech jest grzech.

3. On [ben Azaj] nauczał: Nie pogardzaj żadnym człowiekiem i nie lekceważ żadnej rzeczy, bo nie ma człowieka, który nie miałby swojej godziny, i nie ma rzeczy, która nie miałaby swojego miejsca.

4. Rabi Lewitas, przywódca z Jawne, uczył: ze wszystkich sił staraj się być jak najbardziej skromny, bo nadzieją człowieka jest robactwo.

5. Rabi Jochanan ben Beroka uczył: Każdy, kto znieważa Imię Nieba w ukryciu, będzie ukarany jawnie – tak ten, który [zrobił to] niechcący, jak i ten, który [zrobił to] umyślnie – za znieważenie Imienia [Boga].

6. Rabi Jiszmael bar rabi Jose uczył: Temu, kto uczy się, aby nauczać – będzie dane uczyć się i nauczać; temu, kto się uczy, aby wypełniać [micwy] – będzie dane uczyć się, nauczać, przestrzegać i wypełniać.

7. Rabi Cadok uczył: Nie odłączaj się od społeczności. I nie postępuj tak jak ten, kto doradza sędziom. I nie czyn sobie korony [z Tory], aby się wywyższać przez nią, ani łopaty, aby nią kopać. I tak uczył Hilel: Kto się posługuje koroną [Tory] – zniknie. Masz się z tego nauczyć, że każdy, kto czerpie prywatne korzyści ze słów Tory, przywiedzie siebie do śmierci.

8. Rabi Jose uczył: Ten, kto szanuje Torę, ma szacunek u ludzi; ten, kto znieważa Torę, jest znieważany przez ludzi.

9. Rabi Jiszmael, jego syn, uczył: Kto odsuwa się od sądzenia, od tego odsuwają się wrogość, rozbój i krzywoprzysięstwo; ten, kto jest zarozumiały w swoich wyrokach, jest głupi, zły i arogancki.

10. On [rabi Jiszmael] nauczał: Nie bądź jedynym sędzią, bo nie ma innego jedynego sędziego prócz Jedynego [Boga]. Nie mów: „Przyjmijcie mój wyrok!”, bo oni mają prawo [wydawać wyrok], a nie ty.

11. Rabi Jonatan uczył: Każdy, kto wypełnia Torę pomimo biedy, w końcu będzie ją wypełniał w bogactwie. Każdy, kto zaniedbuje Torę pomimo bogactwa, w końcu będzie ją zaniedbywał w biedzie.

12. Rabi Meir uczył: Ogranicz interesy, a zajmuj się Torą i zachowuj się pokornie wobec każdego. Jeśli zaniedbywałeś Torę, masz na to wiele wymówek, a jeśli zajmowałeś się Torą – On ma dla ciebie obfitą nagrodę.

13. Rabi Eliezer ben Jaakow uczył: Kto spełnia jedną micwę, ten nabywa sobie jednego obrońcę, kto popełnia jeden grzech, ten nabywa sobie jednego oskarżyciela. Skrucha i dobre czyny są tarczą przeciwko karze.

14. Rabi Jochanan Sandelar uczył: Każde zgromadzenie, które jest w imię Nieba, przetrwa na wieki, a jeśli nie jest w imię Nieba, [długo] nie przetrwa.

15. Rabi Elazar ben Szamua uczył: Niech godność twojego ucznia będzie ci droga jak twoja własna, a godność twojego przyjaciela – jak bojaźń przed twoim nauczycielem, a bojaźń przed twoim nauczycielem – jak bojaźń przed Niebem.

16. Rabi Jehuda uczył: Bądź uważny w nauce, bo skutki błędu niezamierzonego są takie same, jak błędu popełnionego umyślnie.

17. Rabi Szimon uczył: Są trzy korony: Korona Tory, Korona Kapłaństwa i Korona Królestwa, ale Korona Dobrego Imienia jest ponad nie wszystkie.

18. Rabi Nehoraj uczył: Idź [nawet] na wygnanie, [jeśli tam jest] miejsce nauki Tory, a nie mów, że ona pójdzie za tobą, ani że twoi przyjaciele sprawią, iż będzie ona w twoich rękach. I nie polegaj na swoim rozumie.

19. Rabi Janaj uczył: Nie jest w naszej mocy zrozumieć powodzenie nikczemnych ani cierpienia sprawiedliwych.

20. Rabi Matja ben Charasz uczył: Wychodź naprzeciw każdego człowieka z pozdrowieniem; bądź ogonem lwów, a nie bądź głową lisów.

21. Rabi Jaakow uczył: Ten świat podobny jest do przedsionka Przyszłego Świata; przygotuj się w przedsionku, abyś wszedł do komnaty.

22. On nauczał: Lepsza jest jedna godzina skruchy i dobrych uczynków na tym świecie niż całe życie w Przyszłym Świecie. I lepsza jest jedna godzina rozkoszy duchowej w Przyszłym Świecie od całego życia na tym świecie.

23. Rabi Szimon ben Elazar uczył: Nie uspokajaj swojego towarzysza w chwili jego gniewu; nie pocieszaj go w chwili, gdy jego zmarły leży przed nim; nie zadawaj mu pytań w chwili, gdy składa ślubowanie; i nie próbuj się z nim zobaczyć w chwili jego poniżenia.

24. Szmuel Hakatan³⁵ uczył: „Nie raduj się z upadku twojego wroga i nie ciesz się w duchu z jego potknięcia, żeby nie zobaczył tego Bóg i nie uznał za złe, [bo] odwróci Swój gniew od niego [ku tobie]” (*Przysłowia* 24, 17-18).

25. Elisza ben Awuja uczył: Kto uczy się jako dziecko – do czego jest podobny? Do czystego papieru zapisywanego atramentem. Kto uczy się w starości – do czego jest podobny? Do użytego [wcześniej i wytartego] papieru zapisywanego atramentem.

26. Rabi Jose bar Jehuda, przywódca z Kefar Habawli, uczył: Kto się uczy od dzieci – do czego jest podobny? Do tego, kto je niedojrzałe winogrona i pije [młode] wino z tłoczni. Kto się uczy od starców – do czego jest podobny? Do tego, kto je dojrzałe winogrona i pije stare wino.

27. Rabi Meir uczył: Nie patrz na dzbanek, ale na to, co jest w nim. Jest dzban nowy, pełny starego [wina], i stary, w którym nawet młodego nie ma.

28. Rabi Elazar Hakapar uczył: Zazdrość, pożądanie i duma odwodzą człowieka od świata.

29. On [rabi Elazar Hakapar] nauczał: Ci, co się rodzą – umrą, umarli – ożyją, żyjący będą osądzeni, aby wiedzieli, przekazywali [tę wiedzę] i byli świadomi, że On jest Bogiem, On jest Kształtującym, On jest Stwarzającym, On jest Wszechwiedzącym, On jest Sędzią, On jest Świadkiem, On jest Oskarżycielem i On wyda wyrok. Błogosławiony Ten, u którego nie ma niegodziwości ani zapomnienia, ani stronnictwa, ani sprzedajności za łapówkę, bo wszystko jest Jego. I wiedz, że wszystko podlega rozliczeniu i niech twoja skłonność (*jecer*) nie uspokaja cię, że grób będzie dla ciebie miejscem ucieczki, bo bez swojej woli zostałeś stworzony i bez swojej woli się urodziłeś, bez swojej woli żyjesz i bez swojej woli umrzesz. I bez swojej woli zdasz sprawę i rachunek przed Królem królów nad królami, Świętym Błogosławionym.

Rabi Chanina ben Akaszja uczył: Święty Błogosławiony chciał obdarzyć zasługą Jisraela, dlatego przymnożył im Tory i przykazań, jak jest napisane: „Haszem pragnał, przez wzgląd na sprawiedliwość [Jisraela], aby Tora była wywyższona i sławiona” (*Jeszaja 42, 21*).

ROZDZIAŁ 5

Cały Jisrael ma udział w Przyszłym Świecie, jak jest napisane: „Wszyscy w Twoim narodzie są sprawiedliwi, na wieki odziedziczą ziemię. [Są oni] gałązką, którą zaszczyliłem, dziełem rąk Moich, by Mnie wysławiali” (*Jeszaja 60, 21*).

1. Dziesięcioma wypowiedziami był stworzony świat. Czego to uczy? Czy nie mógł być stworzony jednym powiedzeniem? [Stało się to], aby ukarać złoczyńców, którzy niszczą świat stworzony dziesięcioma wypowiedziami i aby wynagrodzić sprawiedliwych, którzy podtrzymują świat, stworzony dziesięcioma wypowiedziami.

2. Dziesięć pokoleń [było] od Adama do Noacha, co ukazuje, jak cierpliwy jest [Bóg], bo wszystkie te pokolenia budziły w Nim gniew, a trwały, aż sprowadził na nich wody potopu.

3. Dziesięć pokoleń [było] od Noacha do Awrahama, co ukazuje, jak cierpliwy jest [Bóg], bo wszystkie te pokolenia budziły w Nim gniew, a trwały, aż przyszedł Awraham, nasz Praojciec, i przyjął nagrodę ich wszystkich.

4. Na dziesięć prób był wystawiony Awraham, nasz Praojciec, i wszystkie przeszedł, co ukazuje miłość Awrahama, naszego Praojca, [do Boga].

5. Dziesięć cudów było uczynionych dla naszych ojców w Egipcie i dziesięć na morzu. Dziesięć plag sprowadził Święty Błogosławiony na Egipcjan w Egipcie i dziesięć na morzu.

6. Dziesięciokrotnie nasi ojcowie wystawiali na próbę Świętego Błogosławionego na pustyni, jak jest napisane: „Wystawiali Mnie na próbę dziesięć razy i nie słuchali Mojego głosu” (*Bemidbar 14, 22*).

7. Dziesięć cudów było uczynionych dla naszych ojców w *Bet Hamikdasz*: [żadna] kobieta nie poroniła od zapachu [spalanego] mięsa z ofiar; nigdy nie zepsuło się mięso ofiarne; nie widziano [żadnej] muchy w rzeźniach [świątynnych]; nie przydarzyła się Najwyższemu Kapłanowi w Jom Kipur polucja; deszcze nie zgasiły płonącego drewna na stosie ołtarza; nie rozwiął wiatr słupa dymu; w omerze [snopie ofiarowywanym po Pesach] nie znaleziono nic zepsutego, ani w dwóch bochenkach [ofiarowywanych na Szawuot], ani w chlebach obecności; [choć wszyscy] stali stłoczeni, to składali pokłony swobodnie, [kładąc się na ziemi]. I nigdy w Jerozolimie nie ukąsił nikogo wąż ani skorpion. I nikt nie powiedział do przyjaciela: „Za ciasno jest, abym mógł nocować w Jerozolimie”.

8. Dziesięć rzeczy było stworzonych w *erew Szabat*, pomiędzy zachodem słońca a zapadnięciem zmroku, a są to: usta ziemi, usta studni, usta oślicy, tęcza, manna, laska [Moszego], [robak] *szamir*, pismo, napis [na Tablicach Przykazań], Tablice Przykazań. Niektórzy mówią: także duchy niszczące, grób Moszego i baran [ofiarowany przez] Awrahama, naszego Praojca. Niektórzy mówią: także szczypce, przy pomocy których zrobiono [pierwsze] szczypce.

9. Siedem cech ma nieokrzesany i siedem mądry. Mądry nie przemawia przed tym, który przewyższa go mądrością lub wiekiem; nie przerywa słowom przyjaciela; nie spieszy się z odpowiedzią; pyta na temat, a odpowiada zgodnie z halachą; mówi o pierwszych rzeczach najpierw i o ostatnich na końcu, a o tym, o czym nie słyszał, mówi: „Nie słyszałem”. I uznaje prawdę. A odwrotnie [postępuje] nieokrzesany.

10. Siedem rodzajów kar przychodzi na świat za siedem rodzajów grzechów: jeśli jedni dają dziesięć, a inni nie dają – przychodzi głód z powodu suszy, jedni są głodni, a inni są syści; jeśli zdecydowano, aby nie dawać dziesięciny – przychodzi głód z powodu rozruchów i z powodu suszy; a gdy nie oddziela się *chala* (części ciasta na dar dla kohenów) – przychodzi głód z powodu bezwzględnej suszy.

11. Zaraza nawiedza świat za [grzechy zagrożone] karą śmierci, o których jest mowa w Torze, a które nie zostały powierzone sądowi, i za owoce [zużyte wbrew prawu] w roku szabatowym. Miecz nawiedza świat – za opóźnianie [spraw w] sądzie i za oszustwa sądowe, i za uczenie Tory niezgodnie z halachą. Dzikie zwierzęta zsyłane są na świat za krzywoprzysięstwo i za *chilul Haszem* [bezczeszczenie Imienia Boga]. Wygnanie nastaje w świecie przez bałwochalców, za rozwiązłość i za rozlew krwi, i za uprawianie ziemi w roku szabatowym.

12. W czterech okresach rozprzestrzenia się zaraza: w czwartym [roku cyklu szabatowego], w siódmym, w [roku] następującym po [roku] szabatowym i po święcie [Sukot], które jest każdego roku. W czwartym roku z powodu [zaniedbania] dziesięciny dla biednych, którą oddziela się w roku trzecim. W siódmym roku z powodu [zaniedbania] dziesięciny dla biednych, którą oddziela się w szóstym roku. W roku następującym po [roku] szabatowym z powodu [nieprawego korzystania z] owoców roku siódmego. Po święcie [Sukot], które jest każdego roku, z powodu obrabowania biedaków z darów dla nich.

13. Są cztery rodzaje charakterów ludzkich. Ten, który mówi: „Moje jest moje, twoje jest twoje” – to jest cecha przeciętnego [człowieka]; „Moje jest twoje, twoje jest moje” – [człowiek] nieuczony; „Moje jest twoje, twoje jest twoje” – [człowiek] pobożny; „Twoje jest moje i moje jest moje” – [człowiek] zły.

14. Są cztery rodzaje temperamentu: łatwy do rozzłoszczenia i łatwy do uspokojenia – ile zyska, tyle straci; trudny do rozzłoszczenia i trudny do uspokojenia – ile straci, tyle

zyska; trudny do rozzłoszczenia i łatwy do uspokojenia – to [człowiek] pobożny; łatwy do rozzłoszczenia i trudny do uspokojenia – to [człowiek] zły.

15. Są cztery rodzaje uczniów: taki, który szybko pojmuje i szybko zapomina – ile zyska, tyle straci; taki, który z trudem pojmuje i z trudem zapomina – ile straci, tyle zyska; taki, który szybko pojmuje i z trudem zapomina – to jest dobry udział; taki, który z trudem pojmuje i szybko zapomina – to jest zły udział.

16. Są cztery rodzaje ludzi dających cedakę (jałmużnę): ten, który chce dawać, ale chce, żeby inni nie dawali – zazdrości innym. Ten, który [mówi:] „Niech dają inni”, ale on nie daje – jest skąpy. Ten, który sam daje i [chce], żeby i inni dawali – [to człowiek] pobożny. Ten, który sam nie daje i [chce], żeby i inni nie dawali – [to] zły [człowiek].

17. Są cztery rodzaje tych, co chodzą do *bet hamidrasz* (domu nauki): ten, który przychodzi i nie uczy się – otrzyma nagrodę za przychodzenie; ten, który uczy się i nie przychodzi – otrzyma nagrodę za uczenie się; ten, który przychodzi i uczy się – [to człowiek] pobożny; ten, który nie przychodzi i nie uczy się – [to] zły [człowiek].

18. Są cztery rodzaje tych, co przebywają przy mędracach: „gąbka”, „lejek”, „filtr”, „sito”. „Gąbka”, bo wchłania wszystko; „lejek”, bo tędy wpuszcza – tamtędy wypuszcza; „filtr”, bo przepuszcza wino, a zatrzymuje osad; „sito” bo oddziela zwykłą mąkę, a zatrzymuje najlepszą.

19. Każda miłość, która jest zależna od [jakiejś] rzeczy, przemija, gdy znika ta rzecz. A gdy nie jest zależna od [jakiejś] rzeczy – nie znika nigdy. Co to za miłość, która jest zależna od [jakiejś] rzeczy? To miłość Amnona do Tamar. A ta niezależna od rzeczy? To miłość Dawida i Jonatana.

20. Każdy spór, który jest w imię Nieba, przyniesie owoce, a jeśli nie jest w imię Nieba – będzie bezowocny. Co to za spór, który jest w imię Nieba? To spór pomiędzy Hilelem i Szamajem. A który nie jest w imię Nieba? To spór Koracha i jego towarzyszy.

21. Gdy ktoś prowadzi wielu do prawości – nie przyjdzie do niego grzech. A gdy ktoś prowadzi wielu do grzechu – nie będzie mu dane zrobienie teszuwy (skruchy). Mosze sam był pełen zasług i prowadził innych do zasług – [więc] zasługi wielu [ludzi] przemawiają za nim, jak jest napisane: „Czynił wobec Jisraela to, co sprawiedliwe u Boga, i wypełniał Jego prawa” (*Dewarim* 33, 21). Jeroboam, syn Nebata, grzeszył i przywodził wielu do grzechu – grzech wielu [ludzi] ciąży na nim, jak jest napisane: „Za grzechy Jeroboama, które popełnił i do których przywiódł Jisraela” (*I Królewska* 15, 30).

22. Każdy, kto ma te trzy cechy, jakby był uczniem Awrahama, naszego Praojca, [a kto ma] trzy inne cechy, jakby był uczniem złoczyńcy Bilama. Dobre oko, skromność, łagodność – [to] uczniowie Awrahama, naszego Praojca. Złe oko, wyniosłość, zachłanność – [to] uczniowie złoczyńcy Bilama. Co odróżnia uczniów Awrahama,

naszego Praojca, od uczniów złoczyńcy Bilama? Uczniowie Awrahama, naszego Praojca, spożywają [owoce swoich uczynków] na tym świecie, a dziedziczą [nagrodę] w Przyszłym Świecie, jak jest napisane: „Dziedziectwo dla tych, którzy Mnie kochają – jest. I ich skarbcę wypełnię” (*Przysłowia* 8, 21). Ale uczniowie złoczyńcy Bilama odziedziczą Gehennę i zejną do studni zatracenia, jak jest napisane: „Ty, Boże, sprowadź ich do studni zatracenia, mordercy i oszuści niech nie [dożyją] połowy swoich dni, a ja zaufam Tobie” (*Psalm* 55, 24).

23. Jehuda ben Tema uczył: Bądź odważny jak tygrys, lekki jak orzeł, szybki jak jeleni i silny jak lew – w spełnianiu woli twojego Ojca, który jest w Niebie.

24. On nauczał: arogancki, zuchwały – do Gehenny, skromny – do Gan Eden. Oby było Twoją wolą, Haszem, nasz Boże i Boże naszych ojców, że będzie odbudowany Bet Hamikdasz, prędko, za naszych dni. I daj nam udział w Twojej Torze.

25. On nauczał: pięcioletni – do [nauki] Tory, dziesięcioletni – do [nauki] Miszny, trzynastoletni – do [spełniania] przykazań, piętnastoletni – do [nauki] Gemary, osiemnastoletni – do małżeństwa, dwudziestoletni – do zabiegania [o utrzymanie], trzydziestoletni – [jest w pełni] sił, czterdziestoletni – [ma] rozumienie, pięćdziesięcioletni – [może] doradzać, sześćdziesięcioletni – [jest] stary, siedemdziesięcioletni – [jest] sędziwy, osiemdziesięcioletni – [otrzymał] moc, dziewięćdziesięcioletni – [jest] zgrzybiały, stuletni – jakby już umarł, odszedł i zniknął ze świata.

26. Ben Bag Bag uczył: Wertuj [Torę] i przewertuj ją, bo wszystko jest w niej, w nią patrz, zestarzej się i posiwiej nad nią, a nie opuszczaj jej, bo nie masz niczego lepszego nad nią. Ben Ha Ha mówi: według trudu nagroda.

Rabi Chanina ben Akaszja uczył: Święty Błogosławiony chciał obdarzyć zasługą Jisraela, dlatego przymnożył im Tory i przykazań, jak jest napisane: „Haszem pragnął, przez wzgląd na sprawiedliwość [Jisraela], aby Tora była wywyższona i sławiona” (*Jeszaja* 42, 21).

ROZDZIAŁ 6

Cały Jisrael ma udział w Przyszłym Świecie, jak jest napisane: „Wszyscy w Twoim narodzie są sprawiedliwi, na wieki odziedziczą ziemię. [Są oni] gałązką, którą zaszczyliłem, dziełem rąk Moich, by Mnie wysławiali” (*Jeszaja* 60, 21). Uczyli mędrzy w języku Miszny. Błogosławiony, kto wybrał ich i ich nauki.

1. Rabi Meir uczył: Każdy, kto zajmuje się Torą dla niej samej, zyskuje wiele zasług, a cały świat ma wartość ze względu na niego. Jest nazywany przyjacielem, ukochanym, kocha Boga, kocha ludzi, raduje Boga, raduje ludzi. [Tora] przyodziewa go w skromność i bojaźń i czyni go [zdolnym do bycia] sprawiedliwym, pobożnym, prawym i godnym zaufania; [Tora] oddala go od grzechu i przybliża go do zasług. [Ludzi] cieszy jego rada i

mądrość, zrozumienie i moc, jak jest napisane: „Moja jest rada i mądrość, ja jestem zrozumieniem, moja jest moc” (*Przysłowia* 8, 14). [Tora] daje mu królestwo, władzę i ostrość osądu i są mu ujawniane tajemnice Tory. I staje się jak źródło wzbierające i jak rzeka, która nie wysycha. Jest skromny i cierpliwy, wybaczący obrazę. [Tora] wynosi go i wywyższa go ponad wszystko.

2. Powiedział rabi Jehoszua ben Lewi: Każdego dnia Głos wychodzi z góry Horeb i ogłasza: „Biada wam, ludzie, że obrażacie Torę!” Bo każdy, kto nie zajmuje się Torą, nazywany jest „napominanym”, jak jest napisane: „[Jak] złoty pierścień w nosie świni jest piękna kobieta bez wdzięku” (*Przysłowia* 11, 22). I jest napisane: „Tablice były dziełem Boga i pismo było pismem Boga wyrytym [*charut*] na Tablicach” (*Szemat* 32, 16). Nie czytaj *charut* – wyryte, ale *cherut* – wolność, bo tylko ten jest wolny, kto zajmuje się nauką Tory. A każdy, kto zajmuje się nauką Tory, jest wywyższony, jak jest napisane: „Z Matana do Nachaliel, a z Nachaliel do Bamot” (*Bemidbar* 21, 19) [*matana* – podarunek, *nachaliel* – dziedzictwo Boga, *bamot* – wyżyny: od podarku do dziedzictwa, a od dziedzictwa na szczyt wywyższenia].

3. Kto uczy się od przyjaciela jednego rozdziału lub jednej halachy, lub jednego zdania czy nawet jednej litery – powinien traktować go z szacunkiem. Bo tak było z Dawidem, królem Jisraela, który nauczył się od Achitofela tylko dwóch rzeczy i nazwał go [swoim] nauczycielem, przewodnikiem i przyjacielem, jak jest napisane: „Ty jesteś człowiekiem równym mnie, mój przewodniku i mój przyjacielu” (*Psalms* 55, 14). Skoro Dawid – król Jisraela, który nauczył się od Achitofela tylko dwóch rzeczy, nazwał go [swoim] nauczycielem, przewodnikiem i przyjacielem, to ten, kto się uczy od przyjaciela jednego rozdziału albo jednego powiedzenia czy nawet jednej litery, o ileż bardziej powinien traktować go z szacunkiem. A [przecież] szacunek jest tylko przez wzgląd na Torę, jak jest napisane: „mędrcy odziedziczą szacunek” (*Przysłowia* 3, 35), „a nieskazitelni odziedziczą dobro” (*Przysłowia* 28, 10). I nie ma [innego] dobra prócz Tory, jak jest napisane: „Bo dałem wam dobry dział – nie opuszczajcie Mojej Tory” (*Przysłowia* 4, 2).

4. Taka jest droga Tory: będziesz jadł kromkę z solą, będziesz pił wodę odmierzoną, będziesz spał na ziemi i będziesz miał ciężkie życie – ale zajmuj się Torą. Jeśli tak robisz, „jesteś szczęśliwy i jest ci dobrze” (*Psalms* 128, 2). „Jesteś szczęśliwy” – w tym świecie, a „będzie ci dobrze” – w Przyszłym Świecie.

5. Nie szukaj wywyższenia dla siebie i nie pożądam sławy; więcej niż się uczysz – działaj. Nie pożądam stołów królewskich, bo twój stół jest większy od ich stołów, a twoja korona jest większa od ich koron. I godny zaufania jest twój Pracodawca, bo wypłaci ci nagrodę za twoje czyny.

6. Większa jest Tora od kapłaństwa i od królestwa; bo królestwo nabywa się przez trzydzieści rzeczy, kapłaństwo nabywa się przez dwadzieścia cztery, a Torę nabywa się przez czterdzieści osiem rzeczy. Są to: nauka, uważne słuchanie, poprawna wymowa, intuicyjne rozumienie, wnikliwe rozumienie, bojaźń, szacunek, skromność, radość,

czystość, służenie mędrcom, rozważny dobór przyjaciół, wnikliwe dyskusje z towarzyszami nauki, rozważanie, namysł, [znajomość] Tory [Pisanej], [znajomość] Miszny, ograniczanie interesów, ograniczanie zajęć świeckich, ograniczanie przyjemności, ograniczanie snu, ograniczanie rozmów [powszednich], ograniczanie rozrywek, cierpliwość, dobre serce, zaufanie do mędrców, cierpliwe znoszenie utrapień, zrozumienie, gdzie ma się swoje miejsce, zadowolenie z tego, co się ma, pilnowanie własnych słów, nieprzypisywanie sobie zasług, bycie kochanym, kochanie Boga, kochanie ludzi, kochanie sprawiedliwości, kochanie prawości, kochanie pouczeń, stronienie od sławy, niechępcenie się własną uczonością, niecieszenie się [własną] decyzją halachiczną, noszenie jarzma wspólnie z przyjacielem, wydawanie przychylnych orzeczeń, uznawanie prawdy, kierowanie [innych] ku pokojowi, rozkoszowanie się nauką, pytanie i odpowiadanie, słuchanie i dopowiadanie, uczenie się, aby nauczać, uczenie się, aby wypełniać [przykazania], sprawianie, że nauczyciel staje się mądrzejszy, utrwalanie swojej wiedzy, przytaczanie w imieniu tego, kto powiedział. Tego się nauczyłeś: Każdy, kto przytacza słowa w imieniu tego, kto je powiedział – sprowadza wybawienie na świat, jak jest napisane: „Powiedziała Ester do króla w imieniu Mordechaja” (*Ester 2, 22*).

7. Wielka jest Tora, bo temu, kto ją wypełnia, daje życie – w tym świecie i w Przyszłym Świecie, jak jest napisane: „Bo [nauki Tory] są życiem dla tych, którzy je znaleźli, i dla całego ciała są uzdrowieniem” (*Przysłowia 4, 22*). I jest napisane: „Będzie lekiem dla twojego ciała i orzeźwieniem dla twoich kości” (*Przysłowia 3, 8*). I jest napisane: „Uchwycili, a ci, którzy ją podtrzymują, są szczęśliwi” (*Przysłowia 3, 18*). I jest napisane: „Są one dla twojej głowy ozdobnym wieńcem i naszyjnikiem na twojej szyi” (*Przysłowia 1, 9*). I jest napisane: „Włoży na twoją głowę ozdobny wieniec, otoczy cię koroną chwały” (*Przysłowia 4, 9*). I jest napisane: „Bo przeze mnie pomnożą się twoje dni i będą ci dodane lata życia” (*Przysłowia 9, 11*). I jest napisane: „Długie dni po jej prawej [stronie], a po jej lewej [stronie] bogactwo i chwała” (*Przysłowia 3, 16*). I jest napisane: „Bo długich dni, lat życia i pokoju dodadzą tobie” (*Przysłowia 3, 2*).

8. Rabi Szimon ben Jehuda w imieniu rabiego Szimona ben Jochaja uczył: Uroda, siła, bogactwo, chwała, mądrość, starość, sędziwość i dzieci – zdobią sprawiedliwych i zdobią świat, jak jest napisane: „Koroną chwały jest sędziwość, będzie znaleziona na drodze sprawiedliwości” (*Przysłowia 16, 31*). I jest napisane: „Koroną starców są wnuki, a chwałą dzieci są ich ojcowie” (*Przysłowia 17, 6*). I jest napisane: „Chwałą młodzieńców jest ich siła, a ozdobą starców – sędziwość” (*Przysłowia 20, 20*). I jest napisane: „Księżyc okryje się hańbą i słońce się zawstydy, gdy będzie królował Bóg Mocy na górze Syjon, w Jerozolimie. A dla Jego starców [nastanie] chwała” (*Jeszaja 24, 23*). Rabi Szimon ben Menasja uczył: Tych siedem cech, którymi, według mędrców, odznaczają się sprawiedliwi, miał Rabi (Jehuda Hanasi) i jego synowie.

9. Powiedział rabi Jose ben Kisma: Szedłem kiedyś drogą i spotkałem pewnego człowieka, który pozdrowił mnie, [a ja] odpowiedziałem mu pozdrowieniem. I powiedział do mnie: „Rabi, skąd jesteś?” Odpowiedziałem mu: „Jestem z wielkiego

miasta mędrców i uczonych”. Powiedział: „Rabi, czy chciałbyś zamieszkać z nami w naszym mieście, a dam ci tysiące złotych dinarów, drogich kamieni i pereł?” Odpowiedziałem mu: „[Nawet] gdybyś dał mi całe srebro i złoto, wszystkie drogie kamienie i perły świata, nie będę mieszkał [nigdzie indziej], tylko w miejscu [nauki] Tory”. I tak jest napisane w Księdze Psalmów, przez Dawida, króla Jisraela: „Lepsza jest dla mnie Tora z Twoich ust od tysięcy [sztuk] złota i srebra” (*Psalm 119, 72*). I jeszcze dlatego, że w godzinie, gdy człowiek odchodzi ze świata, nie odprowadzają człowieka ani srebro, ani złoto, ani drogie kamienie, ani perły, ale wyłącznie Tora i dobre uczynki, jak jest napisane: „Gdy będziesz chodził, będzie cię prowadzić, gdy będziesz się kładł, będzie cię strzec, a gdy się będziesz budził, ona będzie mówić w twojej obronie” (*Przysłowia 6, 22*). „Gdy będziesz chodził, będzie cię prowadzić” – na tym świecie, „gdy będziesz się kładł, będzie cię strzec” – w grobie, „a gdy się będziesz budził, ona będzie mówić w twojej obronie” – w Przyszłym Świecie. I jest napisane: „Moje jest srebro i moje jest złoto – mówi Bóg Mocy” (*Hagaj 8, 2*).

10. Pięć rzeczy nabył Święty Błogosławiony w Swoim świecie, a są to: Tora – jeden nabytek, niebo i ziemia – jeden nabytek, Awraham – jeden nabytek²⁷, Jisrael – jeden nabytek, Bet Hamikdasz – jeden nabytek. Skąd wiemy, że Tora? Bo jest napisane: „Haszem nabył mnie na początku Swojej drogi, nim rozpoczął dzieło [stwarzania]” (*Przysłowia 8, 22*). Skąd wiemy, że niebo i ziemia? Bo jest napisane: „Tak powiedział Haszem: niebo jest Moim tronem, a ziemia Moim podnóżkiem, jaki dom możecie Mi zbudować i jakie może być miejsce Mojego odpoczynku?” (*Jeszaja 66, 1*). I jest napisane: „Jak liczne są Twoje dzieła, Haszem, wszystkie uczyniłeś w mądrości, ziemia jest pełna Twojej własności” (*Psalm 104, 24*). Skąd wiemy, że Awraham? Bo jest napisane: „I pobłogosławił go, i powiedział: Błogosławiony jest Awram Boga Najwyższego – posiadacza nieba i ziemi” (*Bereszit 14, 19*). Skąd wiemy, że Jisrael? Bo jest napisane: „Aż przeszedł Twój lud, Boże, aż przeszedł lud, który nabyłeś” (*Szemot 15, 16*). I jest napisane: „W świętych, którzy są na ziemi, i wspaniałych jest całe upodobanie” (*Psalm 16, 3*). Skąd wiemy, że Bet Hamikdasz? Bo jest napisane: „Przygotowałeś Miejsce dla Swojego zamieszkania, Boże, Świątynię Boga Ty sam ustanowiłeś” (*Szemot 15, 17*). I jest napisane: „Wprowadził ich za Swoją świętą granicę, [na] tę górę, którą nabył Swoją potęgą” (*Psalm 78, 54*).

11. Wszystko to, co stworzył Święty Błogosławiony w Swoim świecie, stworzył wyłącznie na Swoją chwałę, jak jest napisane: „Każde [jest] nazwane Moim Imieniem i na Moją chwałę je stworzyłem, ukształtowałem i uczyniłem” (*Jeszaja 43, 7*). I jest napisane: „Haszem będzie królował na zawsze” (*Szemot 15, 18*).

Rabi Chanina ben Akaszja uczył: Święty Błogosławiony chciał obdarzyć zasługą Jisraela, dlatego przymnożył im Tory i przykazań, jak jest napisane: „Haszem pragnął, przez wzgląd na sprawiedliwość [Jisraela], aby Tora była wywyższona i sławiona” (*Jeszaja 42, 21*).